

Nr 11.

Ankom till Riksdagens kansli den 21 februari 1913 kl. 11,30 f. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändring i 6 kap. 4 § strafflagen.

Närvarande: herrar Widén, Lindhagen, af Ekenstam, Söderbergh, Stårner, Gezelius, Alexanderson, greve Spens, Malmberg, Dahl*, Petersson i Lidingö villa-
stad*, Pettersson i Södertälje, Jansson i Edsbäcken, Lindqvist i Stockholm*, Olsson
i See och Svensson i Saläng.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 191, har herr Rydén hemställt, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 6 kap. 4 § strafflagen erhåller följande ändrade lydelse:

»Komma make, barn eller föräldrar efter den, som dödad blivit, att genom hans frånfälle sakna nödigt underhåll; då skall den, efter ty, med avseende å såväl den brottsliges tillgångar, som andra omständigheter, skäligt prövas, tilläggas såsom skadestånd vad för dem tarvas, till dess de sig eljest försörja kunna; och må det skadestånd, efter omständigheterna, sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider».

Till stöd för sin hemställan har motionären anfört följande:

Enligt svensk lag blir en person, som genom brott eller försummelse vällat annans död, alldeles fri från skadeståndsskyldighet till andra den dödes anhöriga än maka och barn. Om därför den döde efterlämnat åldriga föräldrar, vilkas enda försörjare han varit, få dessa inga anspråk på skadestånd.

Det är heller inte sällsynt, att exempel lämnas på, hur denna brist i lagstiftningen verkar. En arbetare har varit utsatt för olycksfall i ar-

bete på grund av arbetsgivarens försummelse. Om han endast skadas, blir arbetsgivaren ersättningsskyldig, likaså om han dödas och efterlämnar maka och barn. Men om han dödas och efterlämnar endast föräldrar eller andra till hans försörjning hänvisade anhöriga, går arbetsgivaren fullständigt fri.

Av denna regel följer också en annan. Endast den, som är skadeståndsberättigad, kan nämligen uppträda som målsägande och föra talan om ansvar mot den skyldige. En fader, vars barn dödats genom annans vårdslöshet eller brott, kan inte föra ansvarstalan. Det var inte så länge sedan den allmänna meningen upprördes av ett fall, då det ifrågasattes att ett barn dött genom läkares vårdslöshet och fadern knappast kunde få ens en utredning till stånd, hänvisad som han var allenast till åklagarens nit.

Någon förändring till det bättre torde kunna ske genom en jämförelsevis enkel lagändring. Om den centrala skadeståndsbestämmelsen i 6 kap. strafflagen jämkas något, så att åtminstone ordet »föräldrar» inskjutes i 4 §, kommer detta att få önskvärda verkningar på hela skadeståndsområdet.

*Utskottets
yttrande.*

I allmänhet är i vår lagstiftning skadeståndsskyldigheten på grund av brott principiellt inskränkt till av brottet omedelbart härflytande skada. Sådan skada är den brottslige pliktig ersätta, vare sig brottet skett med uppsåt eller av vållande. I ett särskilt fall har emellertid skadeståndsplikten utsträckts även till medelbar skada, som genom brott tillskyndats tredje man. I 6 kap. 4 § strafflagen stadgas sålunda:

»Komma make eller barn efter den, som dödad blivit, att genom hans frånfalle sakna nödigt underhåll; då skall dem, efter ty, med avseende å såväl den brottsliges tillgångar, som andra omständigheter, skäligt prövas, tilläggas såsom skadestånd vad för maken eller barnen tarvas till dess de sig eljest försörja kunna; och må det skadestånd, efter omständigheterna, sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.»

Redan i lagkommitténs förslag till straffbalk av år 1832 hade upptagits en bestämmelse av ungefär liknande innehåll som det ovan återgivna stadgandet i gällande strafflag. I motiven härtil anförde kommittén, att, då dödad persons make eller barn kunde genom hans frånfalle komma i saknad av nödigt underhåll, både rättvisa och billighet krävde, att, när döden blivit genom uppsåtlig gärning eller grovt vållande orsakad, såsom skadestånd tillades nämnde målsägande vad för dem skäligen tar-

vades, intill dess de sig eljest kunde försörja. Enahanda stadgande upptogs sedermera även i lagberedningens år 1844 avgivna förslag till straffbalk.

Den genom 6 kap. 4 § strafflagen såsom undantag från den allmänna regeln medgivna rätten till skadestånd är dock väsentligen begränsad, dels därigenom att dess inträde är bundet vid förutsättningen, att den dödades make och barn genom hans frånfälle komma att sakna nödigt underhåll, och dels så tillvida, att skadeståndets belopp, som i allmänhet bestämmes endast med hänsyn till skadans beskaffenhet, i dessa fall skall beräknas med hänsyn såväl till den brottsliges tillgångar som »andra omständigheter».

Frågan om en utvidgning av ifrågavarande lagrum har förut varit föremål för Riksdagens prövning. I en vid 1901 års riksdag inom Andra kammaren väckt motion hemställdes, att Riksdagen för sin del måtte besluta, att förevarande bestämmelse skulle erhålla följande lydelse: »Var den, som dödad blivit, familjeförsörjare, då skall den brottslige eller den, som till dödsfallet varit vållande, till familjen utgiva skadestånd, efter som skäligt prövas; och må detta skadestånd, efter omständigheterna, sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.» Med anledning av nämnda motion hemställde då lagutskottet i avgivet utlåtande, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i övervägande, huruvida och i vad mån utvidgning av den i 6 kap. 4 § strafflagen stadgade skadeståndsplikten lämpligen kunde äga rum samt för Riksdagen framlägga det förslag till ändring av ifrågavarande paragraf, vartill förhållandena kunde giva anledning. Utskottets förslag bifölls av Andra kammaren utan votering men blev av Första kammaren avslaget.

I förevarande motion har motionären emellertid icke upptagit frågan om en utvidgning av skadeståndsplikten i samma omfattning, som föreslogs av 1901 års lagutskott, utan allenast hemställt, att den rätt till skadestånd, som enligt 6 kap. 4 § strafflagen tillkommer make och barn efter dödad person, jämväl bör tillerkännas dennes föräldrar.

I likhet med motionären anser utskottet de ifrågavarande bestämmelserna allt för snävt avfattade. De skäl, som föranlett lagstiftningen att tillerkänna maka och barn efter dödad person rätt att av brottslingen utbekomma skadeersättning, måste på sätt 1901 års lagutskott framhållit anses i lika hög grad gälla i fråga om andra personer, som för sin utkomst varit helt och hållet beroende av den dödade. Den rättvisa och billighet, som av lagkommittén åberopades såsom grund för skadeståndsrätt för dödad persons maka och barn, synes med samma fog påkalla dylik rätt för dennes övriga närmaste, vilka ägt att av honom komma i åtnjutande av försörjning.

Även om man, vid en utvidgning av ifrågavarande från de allmänna skadestandsreglerna givna undantagsbestämmelser, bör framgå med försiktighet, torde i allt fall en utsträckning av rätten till skadestånd till att, såsom motionären föreslagit, omfatta även föräldrar utan olägenhet kunna vidtagas.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra, att i den moderna utländska lagstiftningen ifrågavarande skadeståndsrätt i allmänhet givits en större utsträckning än hos oss. I några lagar såsom t. ex. tyska civillagen av år 1896 tillerkännes skadeståndsrätt åt envar, som gentemot den dödade ägt lagstadgad rätt till understöd, under det i andra lagar dylik rätt medges alla, som av denne i verkligheten åtnjutit försörjning. Bland lagar av sistnämnda slag må nämnas norska lagen av den 22 maj 1902, som i förevarande hänseende stadgar: »Er ved den forvoldte Død nogen berøvet sin Forsørger, bliver han på Forlangende hos den Erstatningspliktige att tillkjende en sådan Erstatning for det derved opståede Tab, som af Retten efter omstaendighederne findes billig.» Endast ett fåtal främmande lagar såsom Danmarks strafflag av år 1866 och Finlands av år 1889 inskränka skadeståndsrätten till den dödades maka och barn. I båda dessa länder hava emellertid röster höjts för skadeståndsrättens utsträckning i ovan angivna riktning.

Den i svensk rätt anförvanter åliggande försörjningsplikten har i 3 § i Kungl. förordningen angående fattigvården i riket bestämts sålunda: »Envar, som är arbetsför, skall — — — — — försörja sig själv och sina minderåriga barn, så ock arbetsför man sin hustru; åliggande det i övrigt föräldrar och barn att i mån av behov, å ena, och förmåga, å andra sidan, varandra försörja.»

Därest, såsom nu ifrågasatts, skadeståndsrätten enligt 6 kap. 4 § strafflagen utvidgas att omfatta även föräldrar, skulle sålunda denna rätt komma att omfatta alla de fall, där försörjningsplikt inom familjen enligt lag föreligger.

Det bör beaktas, att en utvidgning av den i förevarande lagrum stadgade skadeståndsplikten har betydelse även med avseende på den särskilda skadeståndsplikt, som, vid sidan om de allmänna skadestandsreglerna, finnes stadgad i en del särskilda lagar, såsom lag angående ansvarighet för skada i följd av järnvägsdrift den 12 mars 1886, lag innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar den 27 juni 1902 och lag om ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik den 8 juni 1906. Den genom dessa författningar bestämda skadeståndsplikten är nämligen till sin omfattning bestämd genom hänvisning till de allmänna skadestands-

reglerna i 6 kap. strafflagen. I detta förhållande torde emellertid, enligt utskottets mening, icke ligga något hinder mot den nu ifrågasatta utsträckningen. Ej heller synes något dylikt hinder böra möta däruti, att enligt lagen den 5 juli 1901, angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete — hvilken lag är föremål för omarbetning inom den s. k. alderdomsförsäkringskommittén — den arbetsgifvare åliggande skyldigheten att vid inträffat olycksfall, som medfört döden, till den dödades efterlevande utgiva viss livränta inskränkt att omfatta allenast änka och minderåriga barn.

Det närmare övervägande, som bör föregå avfattningen av den nu förordade utvidgningen av den i 6 kap. 4 § strafflagen stadgade skadeståndsrätten, anser emellertid utskottet böra ankomma på Kungl. Maj:t.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring av 6 kap. 4 § strafflagen, att den skadeståndsrätt, som i detta lagrum är medgiven maka och barn efter dödad person, måtte tillkomma jämväl den dödades föräldrar.

Stockholm den 20 februari 1913.

På lagutskottets vägnar:

JOHAN WIDÉN.

Reservation

av herr *af Ekenstam*, som anført:

»Endast med tvekan har jag anslutit mig till dem som ansett, att skrivelse i anledning av motionen skall avlätas till Kungl. Maj:t. Jag har nämligen trott, att, då straffrätten är under omarbetande, och frågan om skadeståndsrätt i samband därmed tvivelsutan kommer att behandlas,

en skrivelse nu knappast kunde vara nödig eller av väsentligt gagn. Avser man emellertid att genom en skrivelse lämna direktiv för ett kommande förslag, torde avfattningen av utskottets hemställan icke vara lycklig. Ty utan tvivel finnas åtskilliga personer utom dem, som i utskottets skrivelse avses, som till den döde kan hava stått i fullt ut lika beroende ekonomiskt förhållande som någon av desse. Min åsikt har därför varit den, att, om överhuvud skrivelse borde avlåtas i ämnet, inga detaljeringar borde förekomma. Utskottet borde endast hava hemställt till Kungl. Maj:t att utreda, huruvida och i vad mån den nu i 6 kap. 4 § strafflagen upptagna skadeståndsrätten må kunna utsträckas jämväl till andra personer än dem som nu finnas där nämnda.»